

JAN Z TUROBINA h. Prus I

(ur. 1511 r., zm. 24 IX 1575 r.)

Wielokrotny rektor, doktor obojga praw – Jan urodził się w Turobinie w ziemi chełmskiej. Jego ojcem był Stanisław, zapewne szlachcic herbu Prus I. Immatrykulował się na Uniwersytecie Krakowskim 1 października 1525 r. Bakalaureat sztuk uzyskał w 1530 r., magisterium – w 1535 r. Podjął wykłady na Wydziale Sztuk, początkowo w ramach obowiązkowej bezpłatnej docentury, a w latach 1540–1543 jako członek Kolegium Mniejszego. Zgodnie z planem zajęć zamieszczonym w *Liber diligentiarum* miał komentować dzieła Cyserona (*Leliusz*, czyli rozmowa o przyjaźni, *Cato Maior de Senectute*), przypisywaną wówczas Cyseronowi *Rhetorica ad Herrenium*, Owidiusza (*Fasti* – Kalendarz poetycki), Mikołaja Perotiego (*Gramatyka*, 1543) oraz Wergiliusza (*Eneida* i *Georgiki*). Nie wszystkie zaplanowane wykłady rzeczywiście przeprowadził. W 1538 r. podjął funkcję sekretarza u biskupa płockiego Jakuba Buczańskiego i przebywał na jego dworze w Pułtusk. Na uniwersytet powrócił w 1541 r. po śmierci biskupa. Prawo studiował m.in. u Grzegorza z Szamotuł i Piotra Roizjusza, który wprost nazywał go swym uczniem. Licencjat praw uzyskał przed 13 maja 1544 r., a doktorat obojga praw przed 13 marca 1545 r. W 1545 r. przegrał rywalizację z Filipem Aerem o stanowisko seniora Bursy Prawników. W semestrze zimowym 1543/1544 podjął wykłady z prawa rzymskiego, lecz musiał je w 1550 r. zarzucić. Opuścił uniwersytet w atmosferze oskarżeń o herezję. Został wówczas kanclerzem biskupa kujawskiego Jana Drohojowskiego. Do Krakowa wrócił na stałe dopiero po śmierci biskupa w 1557 r. Po siedmioletniej nieobecności objął zwyczajną Katedrę Prawa Kanonicznego. Dnia 6 kwietnia 1568 r. uzyskał i posiadał aż do śmierci prebendę w kościele

Herb Prus, Z. Leszczyński,
Herby szlachty polskiej, Lwów 1908

św. Marii Magdaleny, a zatem wykładał *Dekret* Gracjana. W 1571 r. zrzekł się praw do objęcia profesury *novorum iurium* na rzecz Jakuba Górskiego.

Po raz pierwszy został wybrany na rektora w semestrze zimowym 1561/1562 r. i następnie w semestrach 1562, 1568/1569–1569/1570 i 1575. W semestrze 1574/1575 był wicerektorem. Podczas sprawowania tych funkcji pozostawał w zatargu z grupą profesorów z Wydziału Prawa. Wśród nich był Jakub Kromfelt, dziekan Jakub Gwiazdowski i Marcin Krokier. Spór dotyczył m.in. prowadzenia wykładów z elementów prawa (tzw. Rubryka) przez Andrzeja Gostyńskiego, zwanego Receptą, do czego dążyła opozycja niechętna rektorowi. Jan sprzeciwiał się temu, ponieważ Recepta bakaureat prawa uzyskał zaledwie po dwóch tygodniach studiów prawniczych. Opozycja próbowała podważyć pozycję Jana z Turobina podczas rektoratu Marcina Krokiera w 1563 r. Padły wtedy oskarżenia o pobieranie przez niego dochodów z Katedry Prawa Rzymskiego, pomimo że nie odbywał wykładów. Niekorzystny wyrok, nakazujący Janowi zwrot 130 grzywien, został uchylony jeszcze w tym samym roku podczas rektoratu Sebastiana z Kleparza.

Był autorem kilku drukowanych dzieł prawniczych oraz utworów poetyckich. W 1537 r. wydał podręcznik *Enchiridion iuris Pontificii et Cesarei*, wznowiony w 1539 r. podczas pobytu w Pułtusku. Tam też opublikował w 1540 r. *Examen iis, qui ad Sacros Ordines Maiores sunt assumendi*. Oba dzieła nie zachowały się i znane są tylko z opisów. Jan tworzył epigramy i wiersze pochwalne, skomponował także poezje umieszczane we wstępach do rozpraw naukowych, m.in. Grzegorza z Szamotuł (*Repetitio capituli ad nostram de emptione et venditione*, 1531) i Jana Cervusa Tucholczyka (*Farraginis actionum...*, 1540). Był bibliofilem, a swą bibliotekę przekazał po śmierci klasztorowi Kanoników Regularnych w Kraśniku, gdzie prawdopodobnie pobierał pierwsze nauki.

Jan z Turobina znany był ze swej skłonności do nowinek religijnych. Przykładowo, w 1556 r. wygłosił w oktawie Bożego Ciała kazanie, w którym podjął temat Eucharystii, odwołując się do nauki Kalwina. Sympatia, jaką darzył nowe prądy religijne, nie przeszkadzała mu jednak w obejmowaniu licznych stanowisk i beneficjów kościelnych. W 1545 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1550 r. objął kanonię chełmską w Krasnymstawie. Był także altarystą ołtarza św. Bartłomieja w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu (do 1543 r.), dziekanem kruszwickim (od 1561 r.), archidiaconem kruszwickim (od 1565 r.). W latach 1547, 1548, 1551–1553 był surogatem oficjała Piotra Rożnowskiego, z kolei funkcję audytora wikariusza generalnego pełnił w latach 1558 i 1559 (wikariuszem był wówczas Stanisław Słomowski) oraz w 1566 i 1569 r. (za wikariatu Marcina Izdbieńskiego). Pomimo iż w 1557 r. odseparował się od idei reformacji, w 1570 r. jako rektor nie zrealizował wezwania krakowskiej kapituły katedralnej i nie wystosował pisma polemicznego wobec konfesji sandomierskiej, uchwalonej na synodzie protestanckim w Sandomierzu.

Jan z Turobina zmarł 24 września 1575 r. w wieku 64 lat wskutek ataku apopleksji. Doczesne szczątki zostały złożone w kościele Franciszkanów w Krakowie.

AR 2 nr 250, 261, 467, 468, 475, 490; Concl. Univ. nr 277, 294, 317, 342, 351, 404, 409; LD wg indeksu s. 513; MUK 1509–1551 [1525e/131] s. 140; NKP 1402–1541 [1530/18B] s. 293, [1535/3M] s. 297; Starowolski Monumenta s. 72; Wypisy Wawel 1542–1545 nr 1215 przyp. 1; Bartel Dzieje s. 174; K. Baran, *Jan z Turobina* [w:] *Złota Księga* s. 81–87; Barycz Historia wg indeksu s. 759; Estreicher Bibliografia 31 s. 408–409; HNP 6 s. 267–268; Knapek Akta s. 218, 219, 226; Michalewiczowie 5/2 nr 113 s. 106; S. Oczkowski-Kotowicz, *Jan z Turobina*, PSB, t. 10, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962–1964, s. 487–490; Pietrzyk Poczet s. 147; R. Prejs, *Jan z Turobina*, EK t. 7 kol. 946; Rybicki Odrodzenie s. 380; Sondel Słownik UJ s. 570–571; W. Urban, *Akademia Krakowska w latach 1549–1632* [w:] *Dzieje UJ* s. 275, 298; A. Wyczański, *Uniwersytet w czasach złotego wieku* [w:] *Dzieje UJ* s. 234; H.E. Wyczawski, *Jan z Turobina*, SPTK 2 s. 150–151.

Maciej Mikuła